

POPULARNA KULTURA IN REGRESIVNI POPULIZEM**

Povzetek. Družbe se tako na individualni kot na kolektivni ravni nenehno presojuje skozi lastne elite. Medijski diskurz »celebrifikacije« in vseprisotno lokalno kulturo slavnežev razumem kot pomemben legitimacijski naraativ in enega od ključnih prispevkov k postsocialističnemu neoliberalnemu konsenzu. Članek se ukvarja z reprezentacijo Melanije Trump v slovenskih medijih in na podlagi empiričnega materiala analizira prepletenost diskurza slavnih oseb v komercialni popularni kulturi z regresivnim populizmom. Analiza ugotavlja, da zvezdnitvo predstavlja pomembno diskurzivno prakso legitimiranja obstoječih razrednih razmerij in redistribucije javnega bogastva v postsocializmu, ki ga je kot del kulturnega repertoarja »protonacionalnega« sentimenta mogoče organizirati v podporo desničarskega populizma.

Ključni pojmi: regresivni populizem, razred, postsocializem, slavnost, Melanija Trump

Uvod

Medijski diskurz o slavnih in znanih/vidnih ter splošnejše obravnave realnosti skozi perspektivo posameznikov in individualnega izkustva ima dandanes vedno pomembnejšo vlogo v procesu oblikovanja normativne individualnosti in zamišljene kolektivnosti. Različne manifestacije celebritizacije v starih in novih ali t. i. prezentacijskih medijih so rezultat ločenih, a medsebojno prepletenih fenomenov mediatizacije družbe, personalizacije in komodifikacije oz. »ekonomizacije družbenega« (Bröckling, 2020: xiv). Celebritizacijo kot reprezentacijsko prakso in diskurzivne procese celebri-fikacije moramo tako razumeti kot vidik dolgoročne strukturne transformacije in metaprocasa. Ima pomembno vlogo pri razumevanju delovanja politične in ekonomske moči, posebej dramatičnega portretiranja razreda

* Dr. Breda Luthar, redna profesorica, Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani, Slovenija.

** Izvirni znanstveni članek.

Študija je nastala v okviru raziskovalnega programa »Družbena pogodba v 21. stoletju« (P6-0400), in v okviru raziskovalnega projekta »Oblikovanje novega kulturnega polja v Sloveniji v 1980-ih (J6-2576), ki ju financira ARRS, Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije.

DOI: 10.51936/tip.58.2.428-446

in razrednih razlik, elit in običajnosti/navadnosti, torej tako konceptov individualnosti kot kolektivnosti. Couldry (2012: 81) predlaga, da razumemo slavne in vidne kot nekaj, kar počnemo, torej kot ritualno prakso. Gre torej za »... način delovanja, ki začrtuje meje med eno konstruirano kategorijo (slavneži ali 'medijski ljudje') od druge konstruirane skupine ('navadni ljudje'). Ključno je, da slavneža ne razumemo kot fiksni subjekt, temveč kot 'epistemični objekt'. Konceptualizirati ga je potrebno kot ekonomski in kulturni fenomen, blago, ki je vedno politično, ne pa kot osebni položaj posameznika« (glej tudi Reckwitz, 2017: 158).

Kot reprezentacijski režim individualnosti slava ali »celebrity« temelji na fenomenih, ki so osrednji za poznomoderno kulturo neoliberalnega kapitalizma: na ideji samotransformacije, nenehnega »dela na sebi«, primata posameznika ali »singularizacije« in njegove oz. njene možnosti neomejene mobilnosti, na kulturi samokreacije in individualne podjetniške subjektivitete.¹ Slavneži so, kot pravi Marshall (1997/2014, 2006: 4), »hiperprimerki individuuma, ki izražajo potencial in priložnosti posameznika« v razmerah liberalnega kapitalizma. Ta članek se ukvarja s popularno reprezentacijo Melanije Trump v slovenskih medijih in na podlagi tega empiričnega materiala analizira prepletenost diskurza slavnih oseb v popularni kulturi z regresivnim populizmom ter neoliberalno družbeno in ekonomsko konjunkturo.² Zanimajo nas diskurzivni repertoarji, ki so uporabljeni v tem konkretnem reprezentacijskem režimu in njihovo strukturiranje moralne ekonomije razreda in razrednih razlik v lokalnem kontekstu. Kaj torej počne diskurz o »znanih in slavnih« v tradicionalnih in t. i. prezentacijskih ali novih medijih? Izhajamo iz predpostavke, da bi morali fenomen medijske slave in slavnih ljudi razumeti kot diskurz o razredu in o razmerjih med elitami in »navadnimi ljudmi«. Govori o izjemnosti, vidnosti in hkrati o običajnosti, anonimnosti in položaju ljudi kot opazovalcev. Ne gre za vidik že obstoječih razrednih odnosov, temveč za prostor, kjer se razredni odnosi vzpostavljajo in v katerem se odvijajo stalni kulturni spopadi, vpleteni v oblikovanje razrednih razmerij.

Diskurz slave in praksa celebrifikacije imata torej performativni značaj: ne predstavljata le mistifikacije ali prikriivanja razmerij moči, temveč imata ključno praktično vlogo v premestitvi strukturnih razrednih neenakosti v

¹ O singularizaciji glej Reckwitz 2020, o podjetniški subjektiviteti v različnih družbenih sferah glej npr. M. Pajnik in M. Hrženjak, 2020 in Bröckling, 2020.

² Pojem historične konjunkturo je v kulturnih študijah uveljavil S. Hall (1990) in se pri tem naslanjal na Gramscija in v manjši meri na Althusserja. Konjunktorna analiza po mnenju Egeja in Gallasa (2019: 92) temelji na predpostavki, da se družbena protislovja v nekem specifičnem trenutku osrediščijo okoli specifičnih tem, ki najbolje označujejo dano historično konjunkturo. Analizo nekega parcialnega fenomena je torej potrebno analizirati v okviru take akumulacije in kondenzacije protislovij, torej kot trenutek srečanja različnih tokov in okoliščin.

zamišljeno nacionalno »skupnost skupne usode« in torej potlačitvi vprašanja razrednih razlik. Na drugi strani imata ključno vlogo v reprodukciji mita individualne mobilnosti, samopreoblikovanja in meritokracije. Proizvodnja lokalnih slavnežev v »novih« in »starih« medijih je v preteklih dvajsetih letih zarisala meje med »dobrimi elitami«, ki svoj elitni status zaslužijo, torej med nacionalnimi dosežkarji in zmagovalci in na drugi strani koruptivnimi elitami, ki izpodkopavajo in preprečujejo mitično konstrukcijo »nacionalne skupnosti istosti« (Bauman, 2001). Naj poudarimo, da gre tudi pri konceptu dobrih in slabih elit za epistemične kategorije – nedavna zgodovina novinarskih zapisov v lokalnih medijih je polna propadlih poslovnežev, t. i. »tajkunov«, ki so bili v nekem trenutku v medijih sistematično obravnavani kot poslovni geniji in kot del panteona nacionalnih herojev postsocialistične transformacije in kapitalske akumulacije (npr. I. Bavčar, B. Kordež ali B. Šrot). Diskurzivni režim slave zato lahko razumemo kot del spopadov okoli oblikovanja razrednosti na področju popularne kulture, ki je tesno prepleten s sodobnim regresivnim populizmom in – bolj specifično – z neoliberalno transformacijo v postsocializmu.

Komodifikacija novic in slavnost kot blago

430

Analiza je utemeljena na diskurzivnem branju in teoretski interpretaciji vzorca skoraj neobvladljivega števila 596 člankov, ki so bili objavljeni v treh mesecih pred volitvami in po njih ter inavguraciji v letu 2017 v vseh lokalnih medijih ali njihovih digitalnih platformah in so omenjali Melanijo Trump. Vsak članek, ki je omenil Melanijo Trump med 15. oktobrom in 15. novembrom (torej pred volitvami in po njih) ter med 20. januarjem in 20. marcem (po inavguraciji, ko je M. T. postala prva dama), je bil vključen v vzorec.³ Analiza je bila torej opravljena v dveh korakih, vsega skupaj je bilo obdobje analize dolgo tri mesece. Zgodbe o Melaniji Trump niso bile omejene na tabloidne medije, temveč so infiltrirale novice o mednarodni politiki, poslovne rubrike, komentarje in kolumne in feljtone resnih medijev, modni in ženski žurnalizem itd. Medijska reprezentacija Trumpove je torej prečila medijske žanre in medije, tako da je prišlo do zlitja tabloidnega in političnega novinarstva v širšem kontekstu kulture komercialnega medijskega prostora. »Novi« in »stari« mediji so ustvarjali dvojno spiralo npr. med tviti, ki so se referirali na tradicionalne medije in obratno.

Novice o slavnežih so v svojih žanrski raznolikosti in neskončni repetitivnosti in ponavljajoči se obnovljivosti idealne za vizualizirano medijsko kulturo in stalno proizvodnjo »novosti«. Ritualna proizvodnja persone Melanije

---

³ *Medijski material tiskanih medijev in njihovih spletnih platform za obdobje treh mesecev pred ameriškimi volitvami 2016 ter po njih smo pridobili prek agencije Pristop Kliping.*

Trump je predstavljala prostor fragmentiranega nacionalnega spektakla in jo moramo razumeti v kontekstu komodifikacije medijev in posebej koncepta novice. Lokalni tradicionalni mediji in njihove digitalne platforme so zaradi privatizacije in neoliberalnega restrukturiranja, majhnega lokalnega trga in digitalnih medijev visoko skomercializirani. Kot tudi drugod povsodnost kulture slavnežev poseblja splošno transformacijo kulturne vloge medijev (gl. Turner, 2018: 18) in njihovega interesa za slavnost kot blago. Vrsta žanrov v okviru novic o slavnežih je posebej primerna za proizvodnjo z malo resursi in za hiter novičarski cikel ter kratko obliko novic, ki jih je mogoče predstaviti kot nove oz. prenovljene. Ta nekajmesečni spektakel torej uteleša komercialne novičarske vrednote in industrijsko proizvodnjo novic in »novosti« kot blaga. Cilj te analize je, prvič, odgovoriti na vprašanje, kakšna je vloga diskurza o znanih in slavnih v mistifikaciji razrednih razlik in pri razumevanju razreda v populističnem sentimentu kot inherentnem delu »celebrity« diskurza. Drugič, kako popularna kultura podpira moralistično imaginacijo politike, ki postavlja, kot pravi Müller (2017: 19), »moralno čisto in popolnoma enotno« in seveda v celoti fikcijsko ljudstvo nasproti elitam. In tretjič, naš cilj je analizirati, kakšna je bila vloga tega specifičnega dramatičnega portretiranja družbe za diskurzivno konstrukcijo elit in za medsebojno povezanost pojmovanja razreda, spola in etničnosti kot treh temeljnih kategorij družbenega razlikovanja. Upamo, da bomo s to partikularizacijo pogleda, ko se osredinimo na partikularni primer Melanije Trump, uspeli ta primer predstaviti »kot poseben primer ter ga posplošiti, torej preko apliciranja splošnega vprašanja, odkriti nespremenljive značilnosti, ki jih prikriva pod videzom svoje enkratnosti in posebnosti« (Bourdieu in Wacquant, 1992: 234).

Popularna kultura, postsocializem in mistifikacija razrednih razlik

Za lokalno javno govorico o razredu, posebej za novinarski in politični diskurz o družbenih razlikah, je značilen svojevrstni protislovni populizem. Zanj je značilna kombinacija individualizacije razrednih razlik, ki se v popularnih medijih med drugim jasno artikulira npr. prek psevdopsihologije, in pomembne vloge popularnih medijev v neoliberalnem filantropizmu, medtem ko strukturni in politični vidiki lokalnih razrednih razmerij sistematično niso obravnavani. Obenem pa je potlačitev razreda povezana z »nacionalizacijo« javnega življenja v postsocializmu, ko so ljudje rutinsko nagovarjani kot povezana solidarna skupina, v kateri notranje razlike ne štejejo oz. ne bi smele šteti in je glavni cilj »mitična polnost, ki jo zaman iščemo«, torej popolnoma harmonična oz. spravljena družba (Laclau, 2005: 119). Politične in ideološke razlike so tako obravnavane kot usodna anomalija, pri čemer je svetovnonazorska »razdeljenost naroda« interpretirana kot nenaravna

in uničujoča. Ost (2015) se v uvodniku k tematski številki o tem skupnem vzhodnoevropskem fenomenu ukvarja z odsotnostjo »razredne govornice« v medijskem, političnem in družboslovnem diskurzu v »postsocialistični« Evropi, hkrati pa ugotavlja, da je ideja vsesplošnega »srednjega razreda« doživela bleščečo kariero kot označevalka zamišljene prosperitete nekje v prihodnosti kapitalistične transformacije.

Sam pojem »postsocializem« uporabljam tu z zadržkom in le kot deskriptivni pojem, ki je izšel iz specifične historične konjunktore. Ima problematične konceptualne in politične implikacije z orientalističnim jedrom, saj daje prednost teritorialni imaginaciji, hkrati pa – tako kot stalna ritualna invokacija »komunizma« s strani desne populistične politike – preprečuje potencialno imaginiranje drugačnega socializma onstran državnega socializma. Koncept postsocializma v političnem diskurzu tako hrani antisocialistične ali antikomunistične invokacije, ki prispevajo k delegitimaciji vsake alternativne leve politike kot »komunistične« (glej npr. M. Müller, 2019: 534; Owczarzak, 2009). Horvat in Štiks (2012: 39) podobno ugotavljata, da sta dva ključna razloga za vseprisotno retoriko neizvršene tranzicije iz socializma v liberalno demokracijo izogibanje resnemu spopadu s posledicami tranzicije in ohranjanje diskurza in odnosov zahodne nadvlade, pokroviteljskega skrbništva ter nadzorovanje nekdanjih socialističnih držav. »Komunistična« preteklost v socialistični Jugoslaviji je v revizionističnem historičnem okviru simbolna točka nenehnega sklicevanja na stanje pred polno uresničitvijo »naroda«. To sklicevanje se hkrati odvija na ozadju posebne različice kombinacije globalnih okoliščin, regresivnega populizma in lokalnega neoliberalizma (glej npr. Kalb, 2011; Ribač, 2018; Hočevar, 2020). Ta sedanost je v celoti izničila mitološko obljubo emancipacije, ki naj bi jo prinesla samostojna nacionalna država, temelječa na etnični pripadnosti in jasnem izključevanju nečlanov.⁴

Orientalistični vidik pojma postsocializem tako predstavlja sodobno artikulacijo »vzhodizma« kot vzhodnoevropskega orientalizma (glej Ballinger, 2017). Gre za simbolno geografijo in diskurzivno konfiguracijo, kjer Vzhod oz. Vzhodna Evropa, podobno kot Orient ali Balkan, obstaja kot smiselna diskurzivna konfiguracija, ki uokvirja in omogoča ekonomsko in politično perifernost Vzhodne Evrope. Kot ugotavlja D. Kalb (2011: 8), »odvisne države Vzhodne Evrope, z njihovim v celoti kompradorskim kapitalizmom 'v tranziciji', upravljajo v najboljšem primeru s približno 30 % bogastva Zahodne

---

⁴ Ko Nick Couldry (2011: 33) razpravlja o problemih z upovedovanjem razrednih razlik v pozni moderni kot o splošnem, in ne kot o problemu, ki bi bil tu nacionalno specifičen, poudarja, da ni problem v tem, da »medijem ne uspe spodbujati oz. vzdrževati /ohranjati/ in podpirati obravnave razreda, ki bi temeljila na neenakem dostopu do distribucije resursev, temveč leži problem v **specifičnih načinih**, skozi katere jim ne uspe povedati te zgodbe. Poudarek v originalu. Vsi tradicionalni distribucijski boji po mnenju A. Honnetha (2003) vključujejo tudi zahtevo po pripoznanju enake vrednosti.

Evrope«. Učinki neoliberalizma so v teh državah zato mnogo bolj uničujoči. »Velika regresija« (Geiselberger, 2017), ki smo ji priča v globalnem merilu z vzponom različnih oblik regresivnega populizma, je produkt skupnega učinka tveganj globalizacije in neoliberalizma in dobi v »postsocializmu« le svojo posebno artikulacijo. Najbolj očiten simptom tega součinkovanja je izguba suverenosti nacionalnih ekonomij kot temelja nacionalne suverenosti. Appadurai (2017) meni, da ravno ta izguba suverenosti povzroči pomik k različnim oblikam poudarjanja kulturne suverenosti in obrat k etnonacionalizmu. V tem kontekstu je legitimacijski mit, kako bomo končno »dohiteli Zahod« in »se vrnili v Evropo«, ključnega pomena za postsocialistično transformacijo s pomočjo neoliberalnega vpliva EU in naraščajoče hegemonije neoliberalnega kapitalizma, ki se predstavlja kot naraven, ne pa historično konstruiran red (glej McGuigan, 2016: 34). Sam pojem »vzhodizma« kot simbolne geografije je lahko konceptualni okvir za razumevanje lokalnega diskurza slavnežev in njegove mistifikacije razreda ter mobilizacije fikcijske nerazredne primordiale nacionalne skupnosti na eni strani in polkolonialnega položaja na drugi. Njegov simbolizem počiva na asimetrijah moči ter na (politični) ekonomiji, ki je inherentna konceptu vzhodizma. Vzhodnoevropska periferija torej v tem članku služi kot analitični okvir, ne kot predmet analize. Izhajamo s stališča, da ima kultura osrednjo vlogo v formaciji družbenega in ekonomskega, saj neoliberalni kulturni imaginarij glavnega toka (mainstreama) popularne kulture ponuja »semiotični okvir konstruiranja sveta«, hkrati pa tudi aktivno prispeva k njegovi konstrukciji (Jessop, 2009: 342). Velik del komercialne popularne kulture in komercializiranega novinarstva ter posebej prakso celebrifikacije lahko torej razumemo kot ključni narativ legitimacije in upravičevanja, ki uokvirja aspiracije in moralno ekonomijo razrednosti v lokalnem okolju.⁵ Še posebej diskurz o slavi je pomemben legitimacijski narativ ali »kulturni mehanizem konsenza« (Hall et al., 1978/2013: 207) v dani historični konstelaciji.

Bila je navadno preprosto dekle: konstrukcija običajnosti in postopek »nacionaliziranja«⁶

Uprizarjanje navadnosti ali t.i. »demotični obrat« (Turner, 2009) s koreninami v resničnostni televiziji je tipičen za sodobno »celebrity« kulturo. V različicah se pojavlja v popularni kulturi, pa tudi na področju politike ali

⁵ Za naše potrebe bomo moralno ekonomijo na kratko definirali kot konsenzualno razumevanje pravic in pravične distribucije resursov (glej Thompson, 1971), pri čemer so lahko viri kolektivnega delovanja tako dejansko pomanjkanje in prikrajšanost kot tudi moralne predstave o svojih pravicah.

⁶ Pojem »nacionaliziranje« povzemamo po G. Turnerju (2018: 64–74) in se v angleškem izvorniku glasi: »nationing«. Ker v slovenskem prevodu implicira ekonomski pojem podržavljanja, naj pojasnimo, da gre za postopek diskurzivnega etničnega prisvajanja, etniziranja.

podjetništva, saj podpira mit neomejene družbene mobilnosti ter meritokratske zaslužnosti za svoj položaj. Diskurz o vidnih in slavnih v tradicionalnih in novih medijih je posebej pomemben pri vzpostavljanju meja med zaslužnimi elitami (nacionalno pomembnimi dosežkarji) ter korumpiranimi in nezaslužnimi elitami, saj ima osrednjo vlogo pri legitimacijskem mitu neoliberalne transformacije in naturalizacije redistribucije družbenega bogastva in mita meritokratske zaslužnosti. Nič izjemnega torej ni, da je bila celotna diskurzivna praksa celebritizacije Melanije Trump v lokalnih medijih utemeljena na njeni domnevni običajnosti. Uprizarjanje krepostne običajnosti je en od ključnih kulturnih tropov, prek katerega so sodobne elite predstavljene ali se same predstavljajo. Proizvodnja običajnosti je način medijske samoprezentacije, ki jo uporabljajo elite, vse od kraljevskih družin do poslovnih elit ali politikov (glej npr. Repo in Yrjölä, 2015; Adamson, 2017; Littler, 2018). Orodje te produkcije so življenjske zgodbe, narativi o vzponu znanih in slavnih od skromnih začetkov prek truda do slave, uspeha ali bogastva, ki so nepogrešljivi del diskurza o slavnih in obenem referenca na skupno izkustvo z občinstvom. Javna persona Melanije Trump (torej njen javni jaz) je daleč od navadnosti; Trumpova ni nikoli uprizarjala običajne ženske in je prek svojih odvetnikov prepovedala vsako komercialno uporabo svojega imena v Sloveniji in vsako znamčenje, povezano z njenim imenom ali osebo. Naloga utemeljevanja njene običajnosti je pripadla lokalnim medijem v postopku komodifikacije njene persone in pri tem utemeljevanju je bila njena slovenskost ključni pogoj njene običajnosti.

Melania je bila zelo pridna in delavna. S svojimi sošolci se je dobro razumela. (nekdanja učiteljica, Svet24, 2016: 4)

Lepo, preprosto dekle. (Božič, 2016: 11–12)

Melanija je bila zelo prijetna deklica, vedno je bila ona tista, ki nas je mirila, ko smo se prepirali. (Gleščič, 2016: 2–3)

Navadnost in koncept navadnega človeka v resnici nima realne pojavnosti, saj gre za »plavajoči označevalec«, vedno odnosen in historično spodbijan. Nima torej stabilnega pomena, temveč je pripisan oz. uprizarjan v specifičnem kontekstu za specifične učinke. Williams (1983: 225–226) govori o »navadnih ljudeh« kot označevalcu za »generalizirana telesa Drugih«, v tem primeru tistih, ki nimajo moči. Kot ugotavlja Langhamer (2018: 21) v svoji zgodovinski študiji pojmovanja navadnosti, je koncept običajnosti, navadnosti družbena kategorija, afektivna kategorija, moralna kategorija, potrošniška kategorija in predvsem politična kategorija. Navadnost ne pomeni statističnega povprečja (Sacks, 1984), temveč način, na katerega se

kdo konstituira ali ga, kot v našem primeru, konstituirajo in komodificirajo mediji. Kategorija navadnosti je torej vedno historična in politična kategorija in ključno vprašanje zadeva vrsto vrednosti, stilov in praks, ki podeljujejo pomen zahtevi po navadnosti v specifični historični konjunkturi. Kako je torej navadnost konstruirana in zagotovljena in kaj pomeni politični učinek uprizarjanja oz. pripisovanja običajnosti? Kako je torej mogoče legitimno zasesti subjektivni položaj običajnega, navadnega človeka?

Ključni element postopka legitimacije in depolitizacije položaja Melanije Trump je torej njena običajnost. Njena »izjemna običajnost« (Littler, 2018: 121) je konstruirana prek ritualne reiteracije biografske zgodbe o transformaciji iz navadnega dekleta v ženo milijonarja in predsedniškega kandidata oz. predsednika. Ta reiteracija vključuje tematizacijo njenega navadnega otroštva v malem provincialnem slovenskem mestu, spominjanja prič na njeno navadno mladost in na navadnost njenih staršev, na njeno pot v svet ter na prvo srečanje s Trumpom. Mediji jo pri tem skorajda izključno imenujejo le z lastnim imenom in si na ta način prisvojijo ljudski jezik vsakdanje interakcije, s tem pa domestificirajo in humanizirajo njeno persono. Ta biografski narativ je narativ uspeha z dvema stereotipnima mitološkima elementoma: življenje v provincialnem malem mestu (Sevnica) in srečni preboj, uspešna poročna transakcija (zgodba o poti od navadnosti do izjemnosti in uspeha). Ženski uspeh je praviloma reprezentiran kot iracionalen in slučajen dogodek – tako kot srečanje Melanije Knavs in Donalda Trumpa na sprejemu na newyorškem Tednu mode (New York Fashion Week):

Zadela me je njegova energija, iz njega veje neverjetna življenjska sila
... (Bajt, 2016: 31)

Legitimnost in simbolna vrednost njenega položaja torej tu nista pripisani njenemu uspehu na patriarhalnem poročnem trgu in njeni uspešni preobrazbi, temveč njenemu običajnemu sebstvu. Drug korak v konstrukciji navadnosti je, kot bomo videli v nadaljevanju, etnizacija njene običajnosti, to je regresivna redukcija in esencializacija pripadnosti na etničnost. V regresivnem populističnem diskurzu se opredeljevanje pripadnosti namreč vedno odvija na principu izključevanja tistih, ki ne morejo pripadati. Da bi si Melanija Trump kot persona-bлаго lahko lastila navadnost, se mora njeni navadnosti pripisati specifične pomene in vrsto kulturnih in političnih vrednot. Njena normalnost in običajnost sta bili utemeljeni na njeni etničnosti in uprizarjanju njene slovenskosti kot ključnemu pogoju primordialne navadnosti.

Naše gore list Sevnčanica Melanija. (Kovač, 2016: 3)

(Še) vedno hči Sevnice... (Živčec, 2016: 24)

In Melanija, brhka deklica, rojena na sevniški strani Alp, je postala prva dama sveta. (Turk, 2016: 19)

Subjektjni položaj »navadne Melanije« je definiran v kontekstu vrste drugih subjektivnih položajev, kot npr. lokalne in globalne elite. Nemogoče je definirati pojem navadnosti, ne da bi jo postavili v razmerje, na podlagi česar navadnost odstopa oz. običajnost lahko sploh ugotovljamo, ne da bi jo soočili z nekom, ki je izjemen, poseben in hkrati neavtentičen, tj. z družbenimi elitami na sploh:

Še nikoli ni bilo treba tako malo truda in denarja, da bi Slovenijo promovirali v svetu. Očitno naši uradniki sedijo pregloboko v svojih foteljih, da bi to razumeli. (Lahovnik, 2016: 4)

Odpira se vprašanje, kako bo Slovenija unovčila dejstvo, da je slovenska rojakinja kot prva dama prišla v Belo hišo. (Malovrh, 2016: 4)

Slovenka bo prva dama ZDA – priložnost Slovenije za korak v zgodovino? (Kristina Božič, 2016: 2)

436

Melanija Trump je bila torej obravnavana kot običajno dekle, ki ji je uspelo in kot slovenski zaklad tradicionalnih ženskih vrlin. Toda hkrati je bila reducirana na »človeški kapital« in tržno metriko. Številni intervjuvanci, običajni ljudje, novinarji in eksperti so razmišljali o enkratni priložnosti Slovenije za »vstop v zgodovino« in spremembo slovenskega geopolitičnega položaja periferne nevidnosti ter o možni monetizaciji njene vloge prve dame.⁷ Rezultat te medijske ritualne prakse je umestitev medijske osebe Melanije Trump v konstruirano skupino (zaslužne, dobre elite) in ločitev te skupine od druge konstruirane skupine (nezaslužne domače elite) ter umestitev skupine zaslužnih v skupno nacionalno strukturo občutenja, v nacionalno skupnost brez razrednih razlik.⁸ Na ta način se oblikuje antagonistična ločilna črta znotraj družbenega z navadnimi ljudmi in dobrimi

---

⁷ Po drugi strani pa je znani stand-up komik in tv-voditelj Bill Maher (*Real Time z Billom Maherjem*, HBO 2016) svojo oddajo s šalami na račun Trumpa in Melanije Trump zaključil z besedami: *Preden zaploskate, pazite: prihaja iz Slovenije, dežele, ki je preveč revna, da bi si lahko privoščila ironijo. Zahodni liberalni mediji so na splošno obravnavali Melanijo Trump kot mimikrijo prve dame, saj položaja ni mogla v celoti zasesti tako zaradi svoje vzhodnoevropskosti, ki implicira tudi pomanjkanje socialnega in kulturnega kapitala. Z redkimi izjemami (npr. Bill Maher ali diet _prada račun na Instagramu) je ta orientalizacija sicer ostala le implicitna in omejena na namige.*

⁸ Glej Morganovo (2020) kulturnosociološko kritiko dominantnih definicij populizmov in binarno konstrukcijo ljudi in elit v različnih populizmih. Morgan ugotavlja, da moramo populizem razumeti kot obliko »kulturnega dela«, ne pa kot ideologijo. O tipologiji populizmov v slovenskem primeru glej D. Fink-Hafner (2016).

elitami na eni strani in slabimi nezaslužnimi elitami na drugi (glej Laclau, 2015). Zaslužnost je podobno kot slavnost in vidnost, epistemski položaj, ne objektivna značilnost. Figura nezaslužnih elit je trdno umeščena v regresivno populistični imaginarij, ki temelji na jasnem nasprotju med figuro poštenih navadnih ljudi in figuro nepoštenih elit, ki jih izmenoma zastopajo politiki, javni uradniki, birokrati, intelektualci ali država nasploh. Melanija Trump predstavlja navadno žensko v antagonističnem razmerju do lokalnih elit. Lahko govori v imenu drugih navadnih ljudi, njena vidnost in bogastvo, če ne institucionalna moč, pa sta na podlagi njene običajnosti popolnoma legitimna.

Metafora »naroda-kot-družine« in banalni kulturni nacionalizem

V različicah je ponavljajoča se biografska zgodba o Melaniji Trump utemeljena na stalnem referiranju na njeno etnično pripadnost, njen rezultat pa je umestitev Trumpove v etnično »mi-skupnost«. Performativna reiteracija o nacionalni pripadnosti (*Sevničanka, hčer Sevnice, navadno dekle, rojeno na sevniški strani Alp ...*) prispeva h konstrukciji njene navadnosti prek biografskega narativa, ki jo domesticira in humanizira. Da bi bila lahko Melanija Trump običajna, mora biti udomačena, saj je kulturna intimnost, ki izhaja iz postopka etnizacije, nepogrešljivi element legitimnosti njenega položaja. Ali, kot pravi Edensor (2002: 92), da bi si lahko lastili pripadnost nacionalni identiteti kot široki in ohlapni entiteti, »... mora biti ta domesticirana, lokalizirna in personalizirana«. *Schadenfreunde* ali škodoželjnost, to je izražanje prezira do slavnih in ugodje občinstva nad njihovimi nesrečami, je pomemben vidik medijske kulture slavnih in vidnih (Cross, Littler, 2010). Prav tako kot škodoželje tudi udomačenje prek reference na njeno etničnost sproži proces niveljanja, pri čemer pride do enačenja položaja slavne osebe z občinstvom in prevrednotenja meril, na podlagi katerih se presoja o drugih. Njena običajnost torej ni utemeljena na univerzalnih merilih, temveč predvsem na kriteriju etničnosti in skupni kulturni intimnosti, torej na primordijalnosti etnične pripadnosti, občinstvo lokalnih medijev pa je bilo interpelirano kot nacionalni subjekt.

Američani Melanijo naravnost občudujejo, navdušeni so nad njo. Njen naglas jih ne moti, saj razumejo, da je priseljenka; imajo jo za lepo, uglajeno in uspešno žensko, še dodaja Hladnik. Če bo Trump zmagal, bo Slovenka postala prva dama Bele hiše in najmočnejše velesile na svetu. (izjava direktorja Primorskih novic v Sabadin, PN, 2016: 2).

O tem, da je Melanija v resnici še vedno srčna in dobra oseba, čeprav si je morda sposodila govor pri bolj inteligentni kolegici (čemur seveda ne ploskamo!), nas je prepričala tudi Nataša Pinoza ... (Bajt, 2016: 31)

Ustvarjanje simbolnih meja in dihotomij (ljudje proti eliti) je način javnega označevanja, ki seveda ni omejen le na populistično uprizarjanje. Toda ključno vprašanje je, kdo lahko pripada in kdo je izločen iz esencialističnega razumevanja »navadnih ljudi«. V regresivnem nacionalističnem diskurzu o slavnih in znanih je pravica do vključenosti pogojena z etničnostjo. Moralna legitimnost Melanije Trump je torej posledično rezultat njene etničnosti, na podlagi katere se oblikuje primordialna solidarnost. Kot rojaki smo povabljeni, da uživamo v njenem uspehu in vidnosti na »interpasivni« način (Pfaller, 2017). Nacija je tu naturalizirana, esencializirana, interpretirana kot naravni red stvari in prežeta z moralnim elementom, ki povzdigne skupnost, ki je utemeljena na etničnosti, nad vse druge kolektivitete. V tem okviru je vsaka kritična presoja Trumpovega političnega projekta nacionalna izdaja. »Nacionaliziranje« ali »eticiziranje« (Turner, 2018: 64–74) omogoča proizvodnjo običajnosti Melanije Trump, ki briše in mistificira razredne razlike in je ključen vir depolitizirane obravnave »projekta Trump«.

Tako diskurz o Melaniji Trump pomeni dramatzirano konstrukcijo nacionalne enotnosti, ki jo omogoča le izničenje vseh razlik v okviru »mi-skupnosti«, tudi razrednih razlik. Še posebej je pomembno, da je njena različnost pripoznana, toda razredne razlike so prevedene v njen poseben stil življenja, ki ga omogoča meritokratsko zaslužen uspeh, to sta njena bistra podjetniška poročna izbira in uspešen stilistični in življenjski »make-over«. Trumpova volilna zmaga je bila v lokalnih popularnih medijih, pa tudi v komentatorskih žanrih drugih medijev prevladujoče predstavljena v okviru njegove družinske povezanosti s Slovenijo in uokvirjena kot »zmaga našega človeka«: »Trump je zmagal, Amerika je dobila slovenskega ženina«, »... naš ženin Donald Trump« ali »slovenski ženin D. Trump«. Sama beseda »ženin« je arhaizem in hkrati posebni kod, ki je znan tako govorcju ali govorki kot občinstvu, ki ga označuje zavest o preteklem jeziku in uporabi le-tega pri vzpostavljanju rustično folkloristične kulturne intimnosti.⁹

8. novembra je bil za ameriškega predsednika izvoljen Donald Trump, nov obraz, prvi zet Slovenije. (Štefančič, 2016: 24)

Ti pričakujejo, da bi najbogatejši sevniški zet gotovo primaknil kakšen dolar, da bi v sevniški občini zunaj in znotraj prenovili osnovne šole Šentjanž, Studenec in Boštanj. (Dolenjski list, 2016: 10)

---

⁹ O popularni glasbeni kulturi in vlogi imaginarnega v procesu formacije (nacionalne) identitete glej Stankovičovo analizo »rustične obsedenosti« s slovenskostjo in enkratnostjo narodno-zabavne glasbe (t. i. govejke muzike) kot hegemonskim glasbenim označevalcem slovenskosti.

Trump ni samo slovenski, temveč tudi evropski zet in tudi zato bi se izplačalo ... (Nedeljski dnevnik, 2016: 15-16)

Sorodstvene metafore slikajo družbena razmerja v jeziku družinskih razmerij, tako da so družbene razlike konstruirane kot kategorija naravnih razlik, ne pa strukturirane vzdolž razrednega razlikovanja. Z uporabo metafor sorodstva, razširjene družine in družinskih razmerij (*hči Sevnice, naš ženin, slovenski zet ...*) je nacija konstruirana kot skupnost enakih, hkrati pa je bil predsedniški položaja Donalda Trumpa obravnavan kot družinska zadeva. Celotna etnija, vključno z Melanijo Trump in njenim možem, je metonimični podaljšek »tistih, ki jih poznamo«. Besedne figure, ki se nanašajo na razumevanje nacionalnega v okviru družinskih razmerij in družinske ikonografije, so kulturne projekcije patriarhalnega družinskega življenja na nacijo (glej McClintock, 1995: 358). Na ta način nacija ni vzpostavljena le kot skupnost enakih, temveč tudi kot družinska zadeva, ki jo opredeljuje familiarna kulturna in torej politična homogenost. Prek tega inkluzivnega nagovora in ekscesne prijaznosti in familiarnosti se je odvijala uprizoritev egalitarne preware: na podlagi diskurzivnega postopka etniziranja je bila Melanija Trump vzpostavljena kot moralno čista personifikacija idealiziranih nacionalnih vrednot, tako da sta bila čast in pripoznanje naroda, tako kot v klasičnem patriarhatu, povezana z ženskimi vrtilinami. Spol in tradicionalna ženskost sta vključena in mobilizirana za nacionalistični projekt, ki ne pozna razrednih delitev, le etnične. Diana Kendall (2005: 30-35) razume ta spregled razlik v življenjskem stilu in strukturi priložnosti bogatih in slavnih kot strategijo vzpostavljanja konsenza (»pod kožo smo vsi enaki«). Materialno potrošni označevalci razlik, kot so npr. obleke ali nakit, so domestificirani kot razlike v okusih in stvar arbitrarne izbire:

*... Na zadnjem predsedniškem soočenju je Melanija žarela v rožnati Guccijevi bluzi ... slovita obleka Margot umazano bele barve, ki jo je izbrala za republikansko konvencijo ..... je ob tej priložnosti žarela v dolgi beli obleki francoskega oblikovalca Thierryja Muglerja... ... V rdečem plaščku Ralpa Laurena in s torbico, na kateri se blešči ameriška zastava ...*¹⁰

Dizajnerska garderoba, brezhibna frizura, svilena Guccijeva pentljasta bluza (t.i. »pussy-bow«) predstavljajo le razliko v okusu ali stilu življenja, ki pa ne postavi pod vprašaj egalitarnega narativa.

¹⁰ Vsi odlomki članka so iz revije *Avenija*, 21. 10. 2016: 7.

Meritokratski trop postfeminizma

Nira Yuval-Davies (1997) opozarja pred spolno slepo teoretizacijo nacionalizma in razrednega sistema, saj konstrukcija naroda praviloma vključuje specifično pojmovanje »moškosti« in »ženskosti«. Nacionalizem je že v osnovi konstituiran skozi spolne neenakosti. Podoba Melanije Trump se je v lokalnem kontekstu oblikovala na podlagi vrste medsebojno povezanih, toda protislovnih diskurzov o ženskosti: postfeministične ženskosti (njena podjetniška subjektiviteta in preobrazbene sposobnosti) in obem tradicionalne ženskosti (zadržana, podporniško lojalna, materinska). Običajnost Melanije Trump ni bila utemeljena samo na etničnosti, ki zaobide razredno stratifikacijo, temveč tudi na podjetniški, a hkrati tradicionalni ženskosti, utemeljeni na naravnih spolnih razlikah. Tradicionalni koncept spola je ključni moment v konstrukciji njene navadnosti z biografsko naracijo (je mirna, toda trdna ..., je posvečena materinstvu, ima politična stališča, vendar jih izraža v zasebnosti, njen politični vpliv torej temelji na mehki ženski moči lojalne soproge itd.). Materinstvo je za strategijo personifikacije osrednji in pogosto uporabljeni narativ, ki govori o skrbstveni plati njenega značaja. Njen »ženski način«, ki zahteva hkratno izražanje krhkosti in moči, se izraža s stalno invokacijo njene ljubezni do otroka, potrpežljivosti in neprepirljivosti ter z domnevno jasnimi političnimi stališči, ki jih nikoli ne izraža v javnosti.

Ta dva vidika ženskosti sta sicer v medsebojni napetosti, toda hkrati podpirata drug drugega. Kot pravi R. Gill (2007; 2017; 2020), lahko postfeminizem razumemo kot posebno različico ospoljenega neoliberalizma, senzibilnost, ki jo oblikujejo številne med seboj povezane značilnosti: samodisciplina, individualizem, izbira, opolnomočenje, vnovična oživitvev idej o naravni spolni razliki itd.). Gre za strukturo občutenja, ki se izraža in reproducira prek novega slovarja; osebna sreča, skrb zase, ravnovesje med delom in družino ... so normativni okviri in ideali, ki nadomeščajo vprašanje pravic in kritike patriarhalnih struktur. Slava in vidnost je tako v komercialni popularni kulturi dostopna predvsem tistim, ki lahko utelešajo to specifično podobo ženskosti. Podoba tradicionalne ženske domesticnosti je stalnica v intervjujih in kratkih izjavah nekdanjih učiteljev, sosedov, prebivalcev Sevnice, pa tudi povabljenih strokovnjakov – od modnih fotografov do veleposlanika Slovenije v ZDA (Iztok Mirošič) ali strokovnjaka za mednarodne odnose, ki razglašajo, da se Sloveniji obeta nova doba mednarodne vidnosti. Njena medijska persona je tako vkopana v t. i. »neoliberalni narativ pravice« (Littler, 2018: 68), ki predpisuje kompetitivni individualizem kot zdravilo za neenakost in patriarhalne strukture, toda hkrati oživlja esencialistično pojmovanje spolnih razlik in vrlin tradicionalne ženskosti. Običajnost Melanije Trump je ustvarjena in ohranjana s predpostavko esencialističnega koncepta

ženskosti v okviru tradicionalnih popularnih vrednot. Meritokratska biografška zgodba o njenih individualnih dosežkih in preobrazbi je torej prepletena s podobo tradicionalne domestičnosti v kontekstu naturalizirane umestitve moških v javno sfero in žensk v zasebno sfero potrošnega delovanja.

O politiki ne govorim v javnosti, o tem bolj govorim doma. (Klarič, 2016: 4)

... tisti, ki jo poznajo, pa pravijo, da bo na tem položaju izjemna, ker je tiha, dostojanstvena in zelo lepa ... možu ne bo vsiljevala svojih političnih pogledov. (Svet24, 2016: 4)

Ne nazadnje pa tudi ni nepomembno, kdo ob zajtrku in jutranji kavici prišepne predsedniku ZDA kakšen nasvet ali mnenje. To je za moža vedno obvezujoč premislek. Četudi o Piranskem zalivu, kot že pišejo naši prijatelji Hrvati. (Mirošič, 2016a: 3; Mirošič, 2016b: 5)

V okviru postfeministične senzibilnosti je v lokalnih medijih zakon Melanije Trump interpretiran kot njena meritokratska zmaga, njen življenjski karierni dosežek, dokaz njene apolitične podjetniške zmožnosti in poštenega trdega dela. V idealni artikulaciji postfeminističnega ženskega sebstva so individualni uspeh, samotransformacija in samoznamčenje (Banet-Weiser, 2012; 2018a; 2018b) predstavljeni kot ključni vidiki ženskega subjekta. Tradicionalna parohialna ženskost se torej tu kaže hkrati s postfeminističnim diskurzom individualizma in individualnega opolnomočenja, kjer se posameznikovo življenje lomi na apolitični ideologiji osebne izbire in samoodločanja. Ali, kot ugotavlja R. Gill v svoji razpravi o postfeministični medijski kulturi (2017: 617), ta verzija feminizma je neverjetno vseprisotna v medijih, posebej prek psevdopsihološkega diskurza in promocije ženskega samozaupanja in samozavesti, stalnega dela »na sebi«, pozitivnega mišljenja, samozavesti in samoljubezni.

Sklep

Velike transformacije, kot je npr. postsocializem s privatizacijo, marketizacijo in komodifikacijo in splošnim procesom redistribucije javnega bogastva, vedno pomenijo kršitev percipiranih moralnih pravic. Razprava o revščini in pomankanju na eni strani in tajkunstvu in privilegijih, korupciji in demonstrativni potrošnji elit na drugi strani je vseprisotna v javnem diskurzu vse od globalne ekonomske krize. Toda kljub temu je sam koncept družbenega razreda postopoma popolnoma izginil, ne le iz medijev in popularne kulture, temveč tudi iz družbenih ved in političnega diskurza.

Nadomestil ga je pojem izključenosti (glej Boltanski in Chiapello, 2005), tako da je pojem razreda znova v žarišču pozornosti šele zadnjih nekaj let. Za Vzhodno Evropo še bolj velja, da sta bili v kontekstu *neoliberalne doxe* sama razredna analiza in celo uporaba pojma razred vse do nedavnega politično neizgovorljivi in intelektualno marginalizirani. Še posebej je bilo potlačeno razumevanje razreda kot odnosne strukturne kategorije (Ost, 2015: 547) in s tem povezanih razmerij moči. Privatizacija in dramatična redistribucija »družbene lastnine« nista bili interpretirani kot razredna politika, temveč kot moralno prekrškarstvo, torej osebno »tajkunstvo«, »kraja«, ali kot »korupcija«. (glej Kalb, 2018: 307), medtem ko se je o revščini govorilo izključno znotraj moralističnega melodramatskega okvira. Razprava o družbenih razlikah tako v javnem diskurzu še vedno poteka kot afektivna »orgija občutkov« (Anker, 2014). Sistematična razredna politika akumulacije kapitala s pomočjo razlašanja in kapitalistične transformacije je torej interpretirana kot moralno vprašanje.

Popularna kultura in posebej komodificiran diskurz slave je kulturna praksa, ki prispeva k regresivnemu populističnemu imaginariju kot sestavljanju tradicionalnih tem, kot so družina, materinstvo, zanašanje nase, osebni uspeh in drugi elementi »iz repertoarja antikolektivizma« (Hall, 1979: 17). V tej vlogi ima pomembne implikacije za analizo sodobne formacije/trenutka in za moralno ekonomijo razreda v trenutni populistični konjunkturi. »Zvezdništvo« kot reprezentacijski žanr, kot diskurzivna praksa in diskurzivni učinek je tako konstitutivnega pomena za hegemonični boj in razredno dinamiko. Ima pomembne posledice za razumevanje individualnega sebstva, razumevanje kolektivitete in za razmerje med obema ter za način, na katerega se uprizarjata in definirata v specifičnem historičnem trenutku. Glede na to, da diskurz o subjektu in sebstvu vedno implicira vprašanje režima subjektivacije, ima opisovanje subjekta vedno predpisovalno vlogo: medijske reprezentacije Melanije Trump v popolnoma depolitiziranem okviru meritokratskih dosežkov torej ne moremo razumeti kot v protislovju z uprizarjanjem njene običajnosti in krepostne navadnosti. Nasprotno, obojemu je skupen isti performativen učinek, saj oboje pripomore k afirmaciji skupne nacionalne družbenosti, kjer so navadni ljudje v opoziciji z lažnimi elitami, toda v kulturni harmoniji z zaslužnimi.

Utemeljenost te govornice na regresivno populističnem momentu in etnonacionalizmu je najbolj vidna v nenehnem impliciranju drugosti (nesposobne lokalne elite) in simulaciji kritike ter v postopku esencializacije, torej na izključujoči etnični opredelitvi zamišljene »mi-skupnosti« (glej Gebhardt, 2019). Dvojnost, ki je vzpostavljena med zaslužnimi in nezaslužnimi elitami, tistimi, ki jim njihov status privoščimo, in tistimi, ki ga niso vredni, torej konstrukcija dela elite kot moralno zaslužne in torej kot »izjemnih, toda običajnih ljudi«, je temeljni kamen populizma. Učinkuje kot mistifikacija neenakosti in

predstavlja neoliberalno reartikulacijo razrednih razlik kot problema izključenosti. Razredni odnosi so v kontekstu te neoliberalne depolitizacije razlik in regresivnega populizma, tematizirani zgolj kot moralni problem, »razdeljeni narod« pa je pri tem ponovno prevladujoči diskurzivni trop. Diskurz zvezdnitva in naš posebni primer Melanije Trump torej predstavlja diskurzivno prakso legitimiranja obstoječih razrednih razmerij in s tem legitimiranja radikalne redistribucije javnega bogastva v postsocializmu in hkrati spodbujanje »protonacionalnega« sentimenta (Hobsbawm, 1990), ki ga je mogoče organizirati v podporo desničarskega populizma.

LITERATURA

- Adamson, Maria (2017): Postfeminism, Neoliberalism and A 'Successfully' Balanced Femininity in Celebrity CEO Autobiographies. *Gender, Work and Organization* 24 (3): 314–327.
- Anker, R. Elisabeth (2014): *Orgies of Feeling: Melodrama and the Politics of Freedom*. Durham: Duke University Press.
- Ballinger, Pamela (2017): Whatever Happened to Eastern Europe? Revisiting Europe's Eastern Peripheries. *East European Politics and Societies and Cultures* 31 (1): 44–67.
- Banet-Weiser, Sarah (2012): *Authentic™: the politics of ambivalence in a brand culture*. New York: New York University Press.
- Banet-Weiser, Sarah (2018a): *Empowered: popular feminism and popular misogyny*. Durham: Duke University Press.
- Banet-Weiser, Sarah (2018b): Postfeminism and popular feminism. *Feminist Media Histories* 4 (2): 152–156.
- Bauman, Zygmunt (2001): *Community: Seeking Safety in an Insecure World*. Cambridge: Polity Press.
- Boltanski, Luc in Eve Chiapello (2005): *The New Spirit of Capitalism*. London: Verso.
- Bourdieu, Pierre in Lo c Wacquant (1992): *An Invitation to Reflexive Sociology*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Bröckling, Ulrich (2016): *The Entrepreneurial Self. Fabricating a New Type of Subject*. London: Sage.
- Couldry, Nick (2012): *Media, Society, World. Social Theory and Digital Media Practice*. Cambridge: Polity Press.
- Cross, Steve in Jo Littler (2010): Celebrity and Schandefreude. *The cultural economy of fame in freefall*. *Cultural Studies* 24: 3, 395–417.
- Driessens, Olivier (2013): The celebritization of society and culture: Understanding the structural dynamics of celebrity culture. *International Journal of Cultural Studies* 16 (6): 641–657.
- Edensor, Tim (2002): *National Identity, Popular Culture and Everyday Life*. London: Bloomsbury.
- Ege, Moritz, in Gallas Alexander (2019): The exhaustion of Merkelism: A conjunctural analysis. *New formations: a journal of culture/theory/politics* 96–97: 89–131.

- Fink-Hafner, Danica (2016): A Typology of Populisms and Changing Forms of Society: The Case of Slovenia. *Europe-Asi Studies* 68 (8): 1315-1339.
- Gebhardt, Mareike (2019): The populist moment: affective orders, protest, and politics of belonging. *Distinktion: Journal of Social Theory*, DOI: 10.1080/1600910X.2019.1653346, 28. 3. 2021.
- Geiselberger, Heinrich (ur.) (2017): *The Great Regression*. Cambridge: Polity Press.
- Appadurai, Arjun (2017): *Democracy Fatigue*. V: Geiselberger Heinrich (ur.): *The Great Regression*, 1-12.
- Gill, Rosalind (2007): Post-feminism?: new feminist visibilities in postfeminist times. *Feminist Media Studies* 16 (4): 610-630.
- Gill, Rosalind (2017): Postfeminist media culture. Elements of sensibility. *European Cultural Studies* 10 (2): 147-166.
- Gill, Rosalind, Sarah Banet-Weiser in Catherine Rottenberg (2020): Postfeminism, popular feminism and neoliberal feminism? *Feminist Theory* 21 (1): 3-24.
- Hall, Stuart (1990): *The hard road to renewal: Thatcherism and the crisis of the left*, London, Verso.
- Hall, Stuart, Chas Critcher, Tony Jefferson, John Clarke in Brian Roberts. *Policing the Crisis (1978/2013): Mugging, the State, and Law And Order*, London. Macmillan.
- Hall, Stuart (1979): *The Great Moving Right Show*. *Marxism Today*, January 1979: 14-20. Dostopno prek http://banmarchive.org.uk/collections/mt/pdf/79_01_hall.pdf, 3. 11. 2019.
- Hočevar, Marko (2020): *Kapitalistična država in kriza liberalne demokracije*. Neobjavljena doktorska dizertacija. Dostopno prek <https://repozitorij.uni-lj.si/Dokument.php?id=135333&lang=slv>, 10. 3. 2021.
- Jessop, Bob (2010): Cultural political economy and critical policy studies. *Critical Policy Studies* 3 (3-4): 336-356.
- Kalb, Don (2011): *Headlines of Nation, Subtexts of Class: Working-Class Populism and the Return of the Repressed in Neoliberal Europe*. V: Kalb D. and Halmaj G. (ur.) *Headlines of Nation, Subtexts of Class*. Oxford, New York: Berghahn Books, 1-36.
- Kalb, Don (2018): Upscaling Illiberalism: Class, Contradiction, and the Rise and Rise of the Populist Right in Post-socialist Central Europe. *Fudan Journal of the Humanities and Social Sciences* 11 (3): 303-321.
- Kendall, Diana (2005): *Framing Class: Media Representations of Wealth and Poverty in America*. Lanham: Rowman & Littlefield.
- Langhamer, Claire (2018): Who the hell are ordinary people? Ordinarity as a category of historical analysis. *Transactions of the Royal Historical Society* 28: 175-195.
- Littler, Jo (2018): *Against Meritocracy. Culture, Power and Myths of Mobility*. London and New York: Routledge.
- McClintock, Ann (1995): *Imperial Leather. Race, Gender, and Sexuality in the Colonial Contest*. London: Routledge.
- Marshall, P. David (1997/2014): *Celebrity and Power: Fame in Con-temporary Culture*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Morgan, Marcus (2020): *A Cultural Sociology of Populism*. *International Journal of*

- Politics, Culture and Society. Dostopno prek <https://doi.org/10.1007/s10767-020-09366-4>, 10. 2. 2021.
- Müller, Jan-Werner (2017): *What is Populism?* London: Penguin.
- Müller, Martin (2019): Goodbye, Postsocialism!. *Europe-Asia Studies* 71 (4): 533–550.
- Ost, David (2015): Class After Communism: Introduction to the Special Issue. *East European Politics and Societies and Cultures* 29 (3): 543–564.
- Owczarzak, Jill (2009): Postcolonial Studies and Postsocialism in Eastern Europe. *Focaal* 53 (April): 3–19.
- Pajnik, Mojca, in Majda Hrženjak (2020): Engendering media work: Institutionalizing the norms of entrepreneurial subjectivity. *Journalism* 21.
- Pfaller, Robert (2017): *Interpassivity. The Aesthetics of Delegated Enjoyment.* Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Reckwitz, Andreas (2017): *The Invention of Creativity: On the Aestheticisation of Society.* Cambridge: Polity Press.
- Repo, Jemima in Yrjölä Riina (2015): We're all princesses now': Sex, class, and neoliberal governmentality in the rise of middle-class monarchy. *European Journal of Cultural Studies* 18 (6): 74–760.
- Ribač, Marko (2018): Vseslovenske ljudske vstaje, protijavnost, množični protesti. Neobjavljena doktorska dizertacija. Dostopno prek <https://repozitorij.uni-lj.si/IzpisGradiva.php?id=105752&lang=eng>, 15. 12. 2020.
- Sacks, Harvey (1984): On doing »being ordinary«. In *Structures of Social Action: Studies in Conversation Analysis.* Cambridge, U. K., Cambridge University Press: 413–429.
- Smith Maguire, Jennifer (2019): Media Representations of the Nouveaux Riches and the Cultural Constitution of the Global Middle Class. *Cultural Politics* 15 (1): 29–47.
- Stankovič, Peter (2015): Rustic obsessions: The role of Slovenian folk pop in the Slovenian national imaginary. *International Journal of Cultural Studies* 18 (6): 645–660.
- Štiks, Igor in Srečko Horvat (2012): 'Welcome to the Desert of Transition! Post-socialism, the European Union and a New Left in the Balkans', *Monthly Review* 63 (10): 38–48.
- Thompson, P. Edward (1971): The moral economy of the English crowd in the eighteenth century. *Past & Present* 50 (1): 76–136.
- Turner, Graeme (2009): *Ordinary people and the media.* London: Sage.
- Turner, Graeme (2018): Commercialism, the decline of the 'nationing' and the status of the media field. V: Rowe G, Turner G and Waterton E (eds) *Making Culture. Commercialisation, Transnationalism, and the State of 'Nationing' in Contemporary Australia.* New York, London: Routledge, 64–74.
- Williams, Raymond (1976/1983): *Keywords: A Vocabulary of Culture and Society.* London: Flamingo.
- Yuval-Davies, Nira (1997): *Gender & Nation.* London and New York: Sage.

VIRI

- Avenija (2016): Prva dama stila. Avenija, 21. 10.: 7.
- Bajt, M. Katarina (2016): Melanija in Melania. Grazia, 1. 11. 2020: 31.
- Božič, Katja (2016): Po Melanijinih poteh. Zarja, 15. 11. 2020: 11-12.
- Božič, Kristina (2016): S pragmatizmom pridobimo. Večer, 14. 11.: 2-3.
- Dolenjski list (2016): Sevniški paberki. Dolenjski list, 10. 11.: 10.
- Gleščič, Katja (2016): Iz Sevnice direkt na vrh sveta ... Primorske novice, 10. 11.: 2-3.
- Klarič, Matej (2016): Od male Sevnice do praga Bele hiše. Svet24, 7. 11.: 4-5.
- Kovač, Dejan (2016): Od očetovega milijona do predsednika ZDA. Dnevnik, 10. 11.: 3-4.
- Lahovnik, Matej (2016): Dan D za prvo damo. Slovenske novice, 7. 11.: 4.
- Malovrh, Dušan (2016): Kranjska v veselju, špeh v Beli hiši. Slovenske novice, 10. 11.: 4.
- Mirošič, Iztok (2016): Hišica v preriji ali paraziti na periferiji. Primorske novice, 11. 11.: 3.
- Mirošič, Iztok (2016b): Hišica v preriji ali paraziti na periferiji. Delo, 14. 11.: 5-7.
- Nedeljski dnevnik (2016): Slovenija v formulo 1 Evrope, Hrvaška bo le gokart. Nedeljski dnevnik, 15. 3.: 15-16.
- Sabadin, Denis (2016): Prva ženska ali prva Slovenka. Primorske novice, 8. 11.: 2.
- Svet24 (2016): Melanija Trump - iz Sevnice na vrh sveta. Svet24, 10. 11.: 4-8.
- Štefančič, Marcel (2016): Dan zapisan sramoti. Mladina, 11. 11.: 24-31.
- Turk, Robert (2016): Sajens fikšn. Primorske novice, 11. 11.: 19-20.
- Živčec, Denis (2016): Ameriško jutro v Melanijini Sevnici. Večer, 10. 11.: 24-25.